

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

50

Brno 2009

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 50
Volume 50

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Fotografie levalloiského hrotu nalezeného při výzkumu paleolitické lo-
kality Tvarožná-Za školou. Srov. studii P. Škrdly a kol. obr. 5:1. Foto
J. Špaček.

*A foto of the Levallois point found in the Paleolithic site Tvarožná-
Za školou. See the study of P. Škrdla et. al. Fig. 5:1. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2009

Copyright ©2009 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

kací města nejspíše v roce 1248 bylo vyměřeno nové hlavní tržiště na Horním náměstí, takže prostor tržiště v české osadě přestal sloužit původnímu účelu. Jak bylo výše uvedeno, jednotlivá zpevnění byla budována v první polovině 13. století, nejspíše od přelomu 12./13. století do roku 1248. I když kamenné dláždění přišlo o svoji funkci tržiště, stále mu zůstala hodnota pracně zpevněného prostoru. Areál si proto podržel význam důležité komunikace, která přetrvala od 13. století do současnosti.

Richard Zatloukal

Literatura

- Bláha, J. 1984:** Časňeslovanská osada v Olomouci a počátky řemeslnicko-kupeckého podhradí. Příspěvek k postavení Olomouce v 10. století. *Archaeologia historica* 9, 133–146.
- Bláha, J. 1985:** Několik poznámek ke genezi a významu raně středověké Olomouce. *Archaeologia historica* 10, 143–152.
- Čiháková, J. 2007:** Pozůstatky komunikací v archeologických nálezech. In: Schubert, A. et al.: *Péče o památkově významné venkovní komunikace, Odborné a metodické publikace*, svazek 33, Praha, 64–73.
- Nešpor, V. 1936:** *Dějiny města Olomouce*, Vlastivěda moravská, II. Místopis Moravy, číslo 58, Brno.
- Richter, V. 1959:** *Raně středověká Olomouc. Stavební dějiny vzniku města*. Praha–Brno.

Resumé

Olomouc (Bez. Olomouc), Pekařská Gasse, Denisova Gasse, Republiky Platz, Parzelle Nr. 116/29, 116/45, 116/46. ältere Bronzezeit. Mittlere und Jüngere Burgwallzeit. Neuzeit. Stadt. Siedlungschichten. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (K. Ú. OLOMOUC-MĚSTO, OKR. OLOMOUC)

„Salzerova reduta 3“. Novověk. Barokní pevnost. Záchraný výzkum.

V dubnu 2008 započala I. etapa záchraného archeologického výzkumu v areálu bývalého podniku Milo Olomouc (p. č. 114/15, 114/17, 114/19, 114/22) v souvislosti se stavební akcí „Odstranění objektů v bývalém areálu Milo Olomouc“, mezi ulicemi Šantova, Wittgensteinova (Šantova ulice č. 14 a v prostoru Plynárny).

Ve východní části stavební plochy došlo v průběhu odstraňování stávajících objektů k odkrytí pozůstatků cihlových stavebních konstrukcí s cementovo-šterkovým základem, tvořících soustavu čtyř pilotů a jakýchsi obvodových zdí (spodní niveleta konstrukcí se nachází 2,3 m pod současným povrchem). Podél pozůstatků východní stěny bývalého Milo Olomouc, který v současné době odděluje pozemek Plynáren od stavební plochy, se nacházel další relikv cihlové stavební konstrukce, spájené světloběžovou písčitou maltou s cementovo-šterkovým základem. Spodní niveleta základu se pohybovala ve dvou úrovních cca 2,9 a 1,9 m pod současným terénem. Také

Obr. 99: Olomouc. Salzerova reduta 3. Pohled na kamennou fortifikaci. Abb. 99: Olomouc. Salzer Redoute 3. Blick auf die steinerne Befestigung.

v SV rohu stavební plochy se nacházel relikv cihlové stavební konstrukce s cementovo-šterkovým základem, jehož spodní niveleta se nacházela 2,2 m od současného povrchu terénu. V sondě vyhloubené u jeho jižní hranice byla nalezena železná bomba in situ.

Lze pouze předpokládat, že nalezené pozůstatky by mohly být součástí nejmladší přestavby vodní pevnůstky, tzv. Salzerovy reduty 3, ve 30. letech 19. století (1836–1837) (obr. 99). Nelze vyloučit ani jejich souvislost s následnou výstavbou objektů podniku Milo Olomouc, jehož historie sahá již do roku 1870. Situaci by mohly objasnit další plánované sondáže v prostoru stavební plochy.

Výše popsané cihlové stavební konstrukce narušily starší stavební konstrukci. Ta byla zachycena zejména sondami S19 a S20, vytyčenými přibližně ve středové části stavební plochy. Jednalo se o pozůstatky kamenné fortifikace (hradby) s cihlovou bermou na vnější straně a cihlovo-kamennou konstrukcí opěrných pilířů na straně vnitřní. Berma zajišťovala odstup hradby od svahu a tím její stabilitu. Tudíž lze předpokládat existenci příkopu za vnější hranicí cihlové bermy. Spodní niveleta fortifikace v sondě S19 se nacházela cca 3 m a v sondě S20 cca 3,5 m pod současným povrchem. Prodloužením zachycených částí fortifikace JV a JZ směrem dostáváme hrot trojúhelníka směřující na jih. Na základě soutisku historických plánů Olomoucké pevnosti se současnou katastrální mapou a také na základě dokumentovaného tvaru fortifikace lze předpokládat, že odkryté pozůstatky hradby

a bermy byly součástí pevnostního systému Salzerovy reduty 3, jedné ze tří lunet téhož jména postavených v 2. polovině 18. století v jižním předpolí vlastní olomoucké pevnosti (srov. Kuch *et al.* 2003; Michna 1997).

Výzkum bude dále pokračovat i v roce 2009.

Miroslava Plaštiaková

Literatura

Kuch-Breburda, M., Kupka, V. 2003: *Pevnost Olomouc*. Dvůr Králové n. L.

Michna, P. 1997: *Bastionová pevnost Olomouc. Od opevněného města k tereziánské pevnosti. Průvodce dějiny a expozicí*. Olomouc.

Resumé

Olomouc (Bez. Olomouc), Salzer Redoute 3. Neuzeit. Barockfestung. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (K. Ú. OLOMOUC-MĚSTO, OKR. OLOMOUC)

Ulice 8. května 464, p. č. 248. Mladohradištní období, vrcholný středověk, novověk. Pohřebiště, opevnění, sídliště, město. Záchranný výzkum.

Souřadnice plochy výzkumu:

X	Y
1 121 207,98	547 254,52
1 121 208,71	547 246,01
1 121 252,49	547 249,79
1 121 252,39	547 256,35

Od června 2008 byl prováděn záchranný archeologický výzkum v prostoru dvora Národního domu v Olomouci. Lokalita je situována v severozápadní části historického jádra města, 130 m severozápadně od chrámu sv. Mořice. Výzkum probíhal poněkud netradičně, neboť výkopové práce (těžba zeminy bagrem) byly zahájeny bez předchozího oznámení příslušným orgánům a zjištěny byly zcela náhodně. Tento přístup stavebníka pak ovlivnil i další průběh výzkumu, kdy došlo k opětovnému bagrování na neprozkoumané ploše a neplnění podmínek dohody, kvůli čemuž byl vedením NPÚ, ú. o. p., v Olomouci výzkum dvakrát přerušen. Od června do konce roku 2008 byla archeologicky prozkoumána polovina dvora (cca 207 m²), přičemž ale přibližně polovina této plochy (jižní) byla již před zahájením výzkumu skryta bagrem tak, že zůstala pouze cca dvacetcentimetrová vrstva nad podloží nebo bylo obnaženo přímo geologické podloží a prozkoumány tak mohly být pouze zahloubené objekty, převážně hroby. Vzhledem k tomu, že výzkum dosud nebyl ukončen a není zpracován, jedná se o velmi předběžné shrnutí základních zjištění.

Nejzávažnější je zjištění nového mladohradištního pohřebiště v historickém jádru Olomouce a zachycení pozůstatků opevnění předcházejícího kamennému hradebnímu systému. Při záchranném výzkumu v roce 2008 bylo odkryto celkem 29 kostrových hrobů (obr. 100), hroby vybarveny šedě; obr. 102, 104, 105), z toho minimálně 6 dětských. Dětské hroby se koncentrovaly v severní části po-

hřebiště. Pohřebiště patrně pokračovalo dále východním směrem, neboť J. Wankel (1887, 78) uvádí nálezy lidských kostí asi osmi jedinců při stavbě Národního domu v r. 1887. V omezené ploše výzkumu bylo prozkoumáno 9 hrobů v úplnosti; západním směrem hroby pokračovaly pod sousední parcelu, hroby na východní straně zasahovaly pod plochu, která byla později vybagrována. V pěti případech byl zjištěn stratigrafický kontakt dvou hrobů, Zemřelí leželi naznak v natažené poloze hlavou k západu a pohledem na východ. Opačná poloha byla zjištěna pouze u jednoho jedince, zřejmě dítěte. V osmi případech byly zjištěny pozůstatky ztřeštěného dřeva—stopy po rakvi nebo dřevěném obložení. Až na výjimky byly hroby bez výbavy. V hrobě č. 1 ležel u levého boku zesnulého železný nožik, v hrobě č. 3 se nacházely 4 železné škoby se dvěma hroty, pozůstatky kování rakve nebo obložení hrobu. Nevylučujeme, že tato skutečnost souvisí se sociálním postavením zemřelých. Absence přesnějšího datovacího materiálu v podobě milodarů ovšem ztěžuje chronologické zařazení pohřebiště, bude nutno vycházet ze stratigrafických vztahů se sídlištními objekty. Zásypy hrobů obsahovaly keramiku pravěkou a raně středověkou z 9.–11. století. Ve dvou případech byly hroby porušeny mladšími objekty odpadní funkce (k. 501 a 535) s keramikou datovanou do průběhu 2. poloviny 12. století. Podle stratigrafických vztahů a jejich datace tedy dobu užívání pohřebiště klademe do průběhu 12. stol., vzhledem k absenci milodarů v hrobech spíše do jeho 2. poloviny. Vzhledem k již větší vzdálenosti od původně románského kostela sv. Mořice a románské (?) rotundy nalezené

Obr. 100: Olomouc. Ulice 8. května. Celkový plán plochy záchranného archeologického výzkumu. Šedá barva—hroby. *Abb. 100: Olomouc. 8. května Str. Der Gesamtplan der Grabungsfläche. Die grau gefärbte Objekte—Gräber.*